

Tutkimusta, tekniikkaa ja yhteistyötä Rovaniemellä

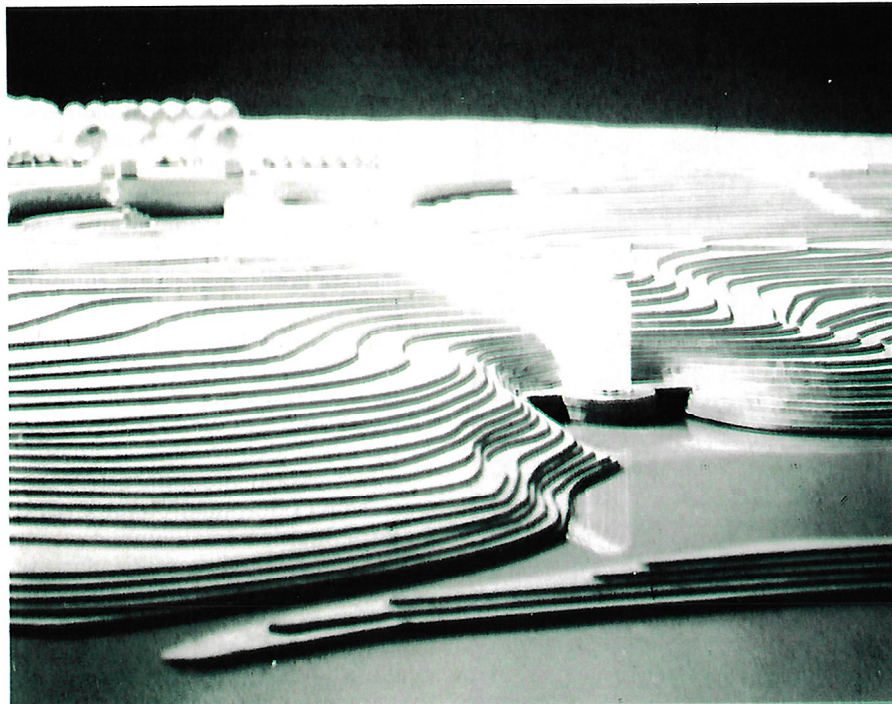
Tulevaisuus rakentuu menneisyydelle ja nykyisyydelle. Rovaniemellä tehdään yhteistyötä tästä lähtökohdasta. Tämä ilmenee mm. Arktikum-talohankkeesta, joka sisältää Lapin maakuntamuseon ja Arktisen keskuksen.

Arktisuus ja Suomi

Vielä muutamia vuosikymmeniä sitten arktisia alueita pidettiin maailman äärenä, kaikesta kaukana olevana »ultima Thulena», jonne vain harvat uskaliaat suuntasivat matkansa. Silti Arktiksen luonnonrikkauudet houkutelivat. Meidän aikanamme maailma on pienentynyt, vaikeatkin välimatkat ovat voitettavissa, ja Arktis on tullut lähemmäksi muuta maailmaa. Sen merkitys on entisestään korostunut, kun teollistunut maailma tarvitsee yhä uusia luonnonvaroja. Entisestä »takapihasta» on tullut tärkeä resurssi.

Elinympäristön saastuessa teollisuusmaissa ovat katseet kohdistuneet Arktikseen. Olisiko siellä vielä puhdasta, vapaata, pilaantumaton luontoa? Mutta pohjoinen luonto on herkkä. Ihmisen teollinen toiminta on jo haavoittanut sitä. Tarvitaan kiireellisesti kansainvälisiä yhteisponnistuksia arktisen ympäristön säilyttämiseksi elinkelpoisena.

Mitkä alueet kuuluvat Arktikseen? Entisaikojen kansat uskoivat maail-

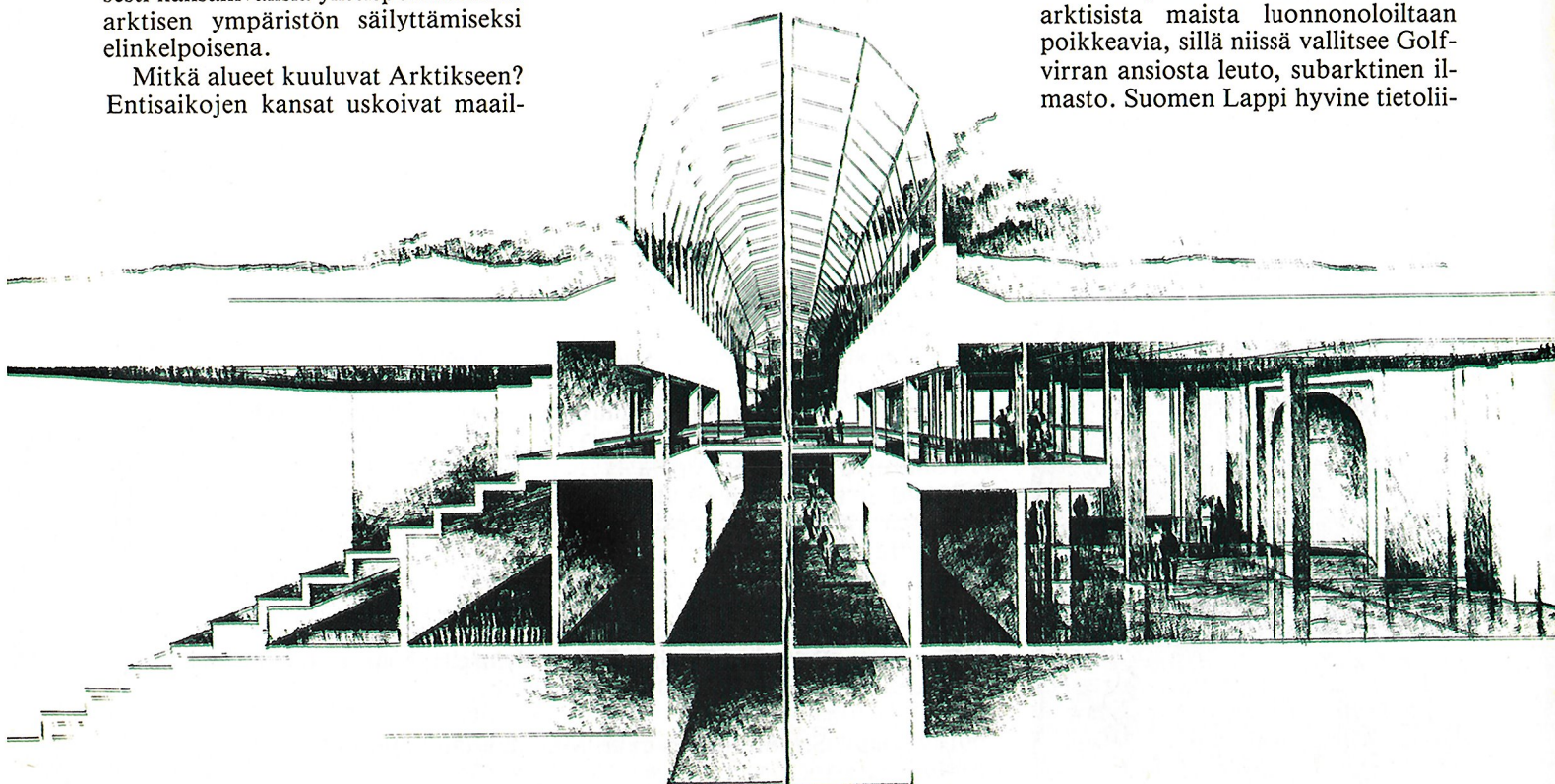

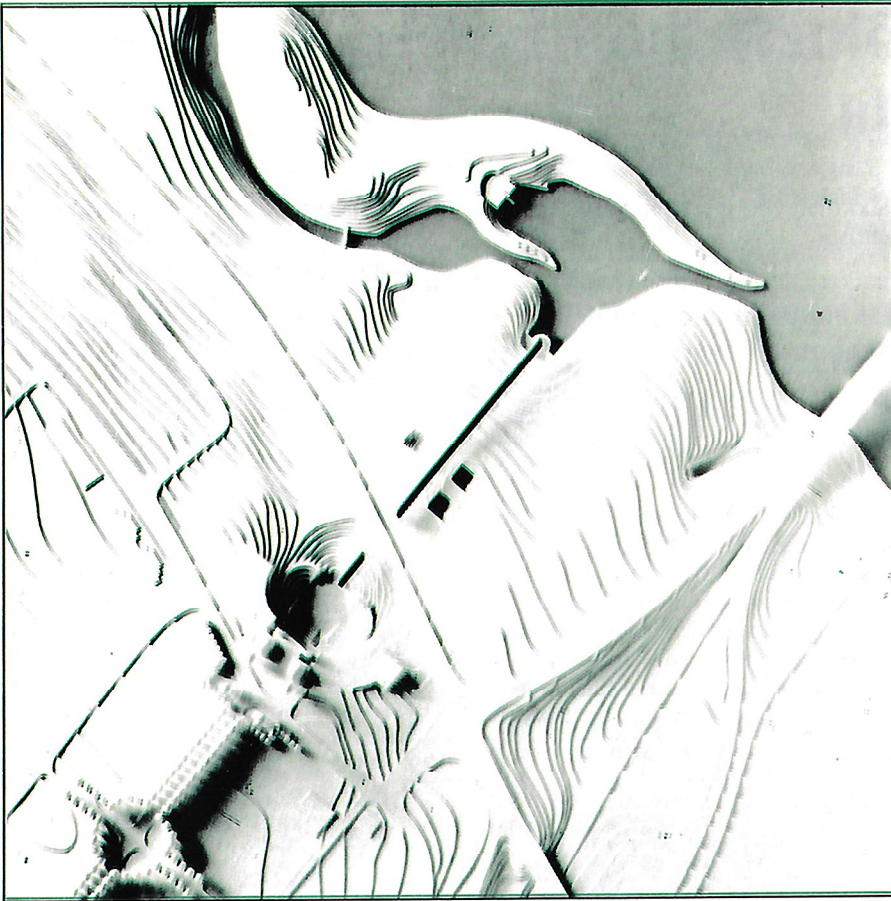
man loppuvan pohjoisessa: siellä asui vain hirviöitä ja vallitsi ikuinen yö. Arktis tarkoittaa kreikankielessä karhua. Arktis oli siis Ison Karhun eli Otavan tähdistön ja Pohjantähden alla sijaitseva alue. Siellä loistivat taivaalla salaperäiset revontulet.

Nykyisiä määrittelytapoja on monta. Voidaan puhua Pohjoisen napapii-

rin rajaamasta alueesta, metsän ja tundran rajasta, ikiroudan vyöhykkeestä jne. Yhteistä Arktikselle on pimeän ja valoisan, kylmän ja lämpimän vuodenajan voimakas vaihtelu. Arktisia alueita on USA:lla (Alaska), Kanadalla, Tanskalla (Grönlanti), Islannilla, Norjalla, Ruotsilla, Suomella ja Neuvostoliitolla.

Suomi ja Skandinavia ovat muista arktisista maista luonnonoloiltaan poikkeavia, sillä niissä vallitsee Golfvirran ansiosta leuto, subarktinen ilmasto. Suomen Lappi hyvine tietolii-

kenneyhteyksineen ja nykyaikaisine liikenneverkostoineen tarjoaa hyvät mahdollisuudet tutkimustoiminnalle.

Arktikum-talo — sammumaton valo kaamoksessa

Aloitteen Arktikum-talon saamisesta Rovaniemelle teki Euroopan kulttuurisäätiön Suomen osasto. Talon suunnittelusta vastaavat, arkkitehtuurikilpailun ehdotuksellaan »Sammumaton» voittaneet tanskalaiset arkkitehdit Claus Bonderup, Torsten Thorup, Ellen Waade ja Søren Birch. Rakennuksen idea on saatu arktisesta luonnosta: eliöt pyrkivät lumen alle suojaan pakkaselta ja tuulelta. Vain valaistu »jäinen sormi» näkyy ulospäin osoittaen pohjoista kohti.

Rakentamisesta huolehtivan Kiinteistö Oy Arctic Centren taustalla ovat rahoittajina Rovaniemen kaupunki ja opetusministeriö. Arktikum-talo valmistuu Rovaniemelle Ounasjokivarteen Suomen itsenäisyyden 75. juhluvuoden kunniaksi 1992.

Arktikum-talon suojissa sijaitsevat Lapin maakuntamuseo ja Arktinen keskus.

Arktinen keskus

Arktinen keskus on pohjoinen tiedekeskus. Hallinnollisesti se on Lapin korkeakoulun erillislaitos.

Arktisen keskuksen päätoimintoja

on kolme. Ensiksi se on arktisten alueiden tutkimusta edistävä ja koordinoiva tutkimuslaitos. Sellaisena se kokoaa tiedemiehiä, tiedottajia ja päättäjiä kokouksiin, neuvotteluihin ja symposiumeihin.

Toiseksi se ylläpitää tietopalvelua, joka palvelee nykyaikaisin menetelmin kaikkia niitä, jotka tarvitsevat tietoa arktisten alueiden tutkimuslaitoksista, tutkijoista ja tutkimuksista.

Kolmas toiminta on suurelle yleisölle näkyvin, nimittäin näyttely ja siihen liittyvä Polarium-monimuototeatteri. Arktikum-taloa ympäröivällä ulkoalueella on tilaa erilaisille ulkoilmaesityksille ja kilpailuille. Siellä on myös esillä Arktikseen liittyvää rakennus- ja elinkeinokulttuuria sekä arktisia kasveja ja mineraaleja.

Tarve Arktisen keskuksen kaltaiset laitoksesta on ilmeinen. Se on korostunut erityisesti viime vuosina, kun maailmanlaajuiset ilmastolliset ja ympäristön saastumista koskevat ongelmat ovat tulleet ajankohtaisiksi. Tarvitaan luotettavaa, helposti saatavilla olevaa tutkimustietoa, jotta päättäjät voisivat suunnitella niitä kansainvälisiä toimia, joilla maapallon elinkelpoisuus taataan tulevaisuudessa.

Arktisilla alueilla on tällöin yhä merkittävämpi rooli. Niiden rikkaat luonnonvarat on hyödynnettävä harkitusti, jotta luonto ei tuhoudu. Sellaisen tekniikan kehittäminen, joka ei ole vaaraksi ihmiselle eikä luonnolle, tarjoaa valtavan työmaan teknikoille ja

tutkijoille. On myös muistettava arktisilla alueilla asuvia alkuperäiskansoja, joiden perinteinen elämäntapa ja omaleimainen kulttuuri eivät saa vaarantua. Niitä on tutkittava, dokumentoitava ja tuettava. Tehdyistä virheistä on otettava oppia korjaten se mitä korjattavissa on.

Lapin maakuntamuseo — pohjoisen kulttuurin tallentaja

Lapin maakuntamuseo on aloittanut toimintansa vuonna 1975. Ensimmäinen perustettiin kulttuurihistorian osasto, luonnontieteen osasto vuonna 1980. Opetusministeriö nimitti museon maakuntamuseoksi vuonna 1982. Museon toiminta-alueeseen kuuluu koko Suomen Lappi Tornionjokilaaksoa lukuunottamatta.

Lapin maakuntamuseon tehtäväkenttä on laaja. Se hoitaa hallussaan olevat kokoelmat ja täydentää niitä sekä valvoo kulttuurihistoriallisesti ja luonnontieteellisesti arvokkaiden kohteiden suojelua. Maakuntamuseona se antaa ohjeita ja asiantuntija-apua paikallisille museoille sekä tuottaa kiertonäyttelyitä. Se kouluttaa alueen museoväkeä ja harjoittaa julkaisutoimintaa. Opetus ja tutkimus kuuluvat myös Lapin maakuntamuseon tehtäviin.

Lapin maakuntamuseon kokoelmat valottavat peräpohjalaisen ja saamelaisen kulttuurin taustoja, kehitystä ja nykypäivää. Arktikum-talon uusissa tiloissa Lapin maakuntamuseo esittelee monipuolista aineistoaan sekä pysyvillä että vaihtuvilla näyttelyillä.

Kerätessään ja tallentaessaan saamelaiskulttuuria Lapin maakuntamuseo on samalla kerännyt lukuisia käytännönläheisiä esimerkkejä ihmisen sopeutumisesta ankkariin oloihin. Monet menneisyyden esineet osoittavat oivalluskykyä, jonka saa vain kokemusten ja koettelemusten kautta. Selviytyäkseen hengissä täytyy sopeutua luontoon ja hyväksyä sen vaatimukset ja oikut. Kokoelmat osoittavatkin, että saamelaisella esineistöllä on ollut vankka tarkoitusperä.

Lapin maakuntamuseo toimii Arktikum-talossa itsenäisenä, omaa tehtäväänsä toteuttavana yksikkönä. Arktikum-talon kokonaisuuteen Lapin maakuntamuseo tuo Suomen Lapin esittelijänä oman painavan panoksensa. Tulevaisuus rakentuu aina menneisyydelle ja nykyisyydelle. □